

VENDIM
Nr.43, datë 6.10.2011

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese		
Vladimir Kristo	Anëtar i	“	“
Xhezair Zaganjori	Anëtar i	“	“
Petrit Plloçi	Anëtar i	“	“
Sokol Sadushi	Anëtar i	“	“
Sokol Berberi	Anëtar i	“	“
Admir Thanza	Anëtar i	“	“
Vitore Tusha	Anëtare e	“	“

me sekretare Blerina Çinari, në datat 1.3.2011 dhe 23.3.2011, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr. 2, 7 Akti, që i përket:

KËRKUES: Shoqata Kombëtare e të Shpronësuarve “Pronësi me drejtësi”, përfaqësuar nga avokatët Agim Tartari dhe Spiro Dodbiba, me prokurë.

Komiteti Shqiptar i Helsinkit, përfaqësuar nga Njazi Jaho dhe Etilda Gjonaj, me autorizim.

SUBJEKTE TË INTERESUARA:

Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Lulzim Lelçaj, me autorizim.

Këshilli i Ministrave, përfaqësuar nga Marsida Xhaferllari, me autorizim.

Deputeti i Kuvendit të Shqipërisë, Enkelejd Alibeaj.

Avokatura e Shtetit, përfaqësuar nga Oltion Toro, me autorizim.

OBJEKTI: 1. Shfuqizimi, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, i ligjit nr.10 308, datë 22.7.2010 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, i ndryshuar.

2. Pezullimi i zbatimit të ligjit deri në përfundim të shqyrtimit të kërkesës nga Gjykata Kushtetuese.

BAZA LIGJORE: Nenet 4/1, 7, 15, 17, 41, 42/1, 131/a, 134/1/f të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, neni 45, 49/2, 50, 52/2 të ligjit 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese” dhe neni 6/1 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes Vitore Tusha, përfaqësuesit e kërkuësve që kërkuan pranimin e kërkesës, përfaqësuesit e palëve të interesuara, Kuvendit të Shqipërisë, Këshillit të Ministrave, Avokaturës së Shtetit dhe deputetin Enkelejd Alibeaj, që kërkuar rrëzimin e kërkesave dhe, pasi e bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kuvendi i Shqipërisë ka miratuar ligjin nr.10 308, datë 22.7.2010 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës, i ndryshuar”. Ky ligj u hartua në plotësim të boshllëkut ligjor të krijuar pas shfuqizimit nga Gjykata Kushtetuese të neneve 15, pikat “c”, “ç”, “d”, “dh” dhe 16 të ligjit nr.9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, të ndryshuar me ligjin nr.10 207, datë 23.12.2009, u miratua nga Kuvendi, pas rrëzimit të dekretit 6664, datë 13.8.2010 të Presidentit të

Republikës, dekret me të cilin ligji ishte kthyer për rishqyrtim në organin ligjvënës, pasi ishte vlerësuar se binte ndesh me disa parime kushtetuese.

2. Ligji nr.10308, midis të tjerash, parashikon kompetencën e Agjencisë për Kthimin dhe Kompensimin e Pronave (AKKP), që mbi bazën e një kërkesë për rishikim të paraqitur nga subjektet e përcaktuara shprehimisht në të, të shqyrtojë vendimet e ish-zyrave rajonale të AKKP-së në qark, të ish-komisioneve vendore për kthimin dhe kompensimin e pronave, si dhe të ish-komisioneve të rretheve ose bashkive për kthimin ose kompensimin e pronave ish-pronarëve. Ligji parashikon, gjithashtu, shkaqet/rrethanat që justifikojnë paraqitjen e kërkesës për rishikim, subjektet që mund të kërkojnë rishikimin, afatin për paraqitjen e kërkesës për rishikim, procedurat për shqyrtimin në themel të kërkesës dhe vendimmarrjen e Drejtorit të Përgjithshëm të AKKP-së.

3. Shoqata Kombëtare e të Shpronësuarve “Pronësi me drejtësi” (SHKSH) dhe Komiteti Shqiptar i Helsinkit (KSHH) i janë drejtuar, veçmas, Gjykatës Kushtetuese duke pretenduar shfuqizimin e ligjit objekt kundërshtimi si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë (Kushtetuta) dhe Konventën europiane për të drejtat e njeriut (KEDNJ), si dhe pezullimin e zbatimit të këtij ligji deri në dhënien e vendimit përfundimtar nga Gjykata Kushtetuese.

Mbledhja e Gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese në datën 28.2.2011, bazuar në nenin 1, pika 2 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, në lidhje dhe me nenin 57 të Kodit të Procedurës Civile (KPC), vendosi bashkimin e shqyrtimit të çështjeve të paraqitura nga kërkuessit, për shkak të objektit të njëjtë.

Mbledhja e Gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese, në datën 28.2.2011, shqyrtoi kërkesën paraprake të deputetit Enkelejd Alibeaj për t’u legjitimuar si subjekt i interesuar në këtë gjykim. Në vështrim të nenit 39/1/b të ligjit “Për organizimin e funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, vlerësoi se ushtrimi i iniciativës ligjvënëse nga ana e deputetit, sipas nenit 81 paragrafi 1 të Kushtetutës për ligjin objekt kundërshtimi, justifikon interesin e drejtpërdrejtë dhe e legjitimoi atë si subjekt të interesuar në interes të gjykimit kushtetues.

II

A. *Kërkuessi, SHKSH*, në kërkesën e paraqitur në Gjykatën Kushtetuese në datën 6.12.2010, ka parashtruar në mënyrë të përmbledhur si vijon:

4. Ligji nr.10 308 cenon parimin e sigurisë juridike, pasi cenon të drejtat e fituara ligjërisht. Vendimet e KKKP-ve janë të barasvlershme me vendimet gjyqësore, të cilat, në rast se nuk janë ankimuar brenda afateve ligjore, marrin formë të prerë, fakt ky që nuk justifikon kërkesën për rishikim.

5. Nenet 16/1 - 16/7, që bëjnë fjalë për rishikimin administrativ të akteve të nxjerra nga ish-zyrat rajonale të AKKP-së, ish-komisionet për kthimin dhe kompensimin e pronave, si dhe nga ish-komisionet e rretheve apo bashkive për kthimin dhe kompensimin e pronave vijnë në kundërshtim me parimin e ndarjes së pushteteve, pasi rishikimi i veprimeve dhe i akteve administrative është atribut vetëm i pushtetit gjyqësor dhe nuk mund të kryhet nga organet administrative (nenet 1, 324-333 të KPC-së).

B. *Kërkuessi, KSHH*, në kërkesën drejtuar Gjykatës Kushtetuese, në datën 2.2.2011, ka kërkuar shfuqizimin e ligjit objekt shqyrtimi si të papajtueshëm me Kushtetutën dhe KEDNJ-në, mbështetur në këto argumente:

6. Cenohet parimi i sigurisë juridike, i sanksionuar në nenin 4 të Kushtetutës, pasi parashikon të drejtën e rishikimit të vendimeve të AKKP-së, të cilat ashtu si vendimet gjyqësore, nëse nuk janë ankimuar brenda afateve ligjore, marrin formë të prerë.

7. Cenohet parimi i ndarjes së pushteteve, parashikuar në nenin 7 dhe 135 të Kushtetutës, pasi ligji autorizon AKKP-në të shqyrtojë apo rishqyrtojë çështje që mund të ishin objekt shqyrtimi vetëm nga gjykatat e sistemit të zakonshëm. Në kuptim të nenit 141/1 të Kushtetutës

dhe dispozitive të KPC-së, të drejtën e rishikimit të çështjeve në rrugë gjyqësore e ka vetëm Gjykata e Lartë.

8. Kompetenca e drejtorit të AKKP-së për rishikimin e vendimeve përfundimtare të ish-KKKP-ve, bie ndesh me nenin 42 të Kushtetutës, sepse nuk kemi të bëjmë me interes publik, por me një të drejtë subjektive dhe, për rrjedhojë, shqyrtimi i të drejtës së pronësisë nuk mund të bëhet nga një organ administrativ në varësi të pushtetit ekzekutiv (Këshillit të Ministrave), por vetëm nga gjykatat e sistemit të zakonshëm. Ligji, objekt kundërshtimi, përbën në vetvete një kufizim të së drejtës së pronës, që cenon thelbin e vetë të drejtës, pa pasur interes publik dhe as në mbrojtje të të drejtave të të tjerëve ose në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar (neni 17/2).

III

A. Subjekti i interesuar, Kuvendi i Shqipërisë, ka prapësuar në mënyrë të përmblëdhur:

i) Në lidhje me legjitimitimin e kërkuësve:

9. KSHH nuk legjitimohet të vërë në lëvizje Gjykatën Kushtetuese, pasi: nuk paraqitet ndonjë fakt ose rrethanë për të justifikuar pretendimin e KSHH-së se gjatë zbatimit të këtij ligji ndaj individëve (në rastin më të justifikueshëm anëtarë të KSHH-së), por edhe individëve të tjerë, të jenë shkelur të drejtat dhe liritë themelore; objekti i veprimtarisë së KSHH-së për përsosjen e legjislacionit vendas, sidomos dispozitive që garantojnë të drejtat dhe liritë themelore të shtetasve, nuk e legjitimon atë t'i drejtohet kësaj Gjykate, por thjesht t'u drejtohet subjekteve kushtetuese propozuese të projektligjeve, komisioneve parlamentare ose institucioneve të tjera, duke ju shprehur atyre opinione për projektligje apo ligje të caktuar; KSHH-ja nuk mund të barazohet me subjektet kushtetuese, të cilët kanë një prerogativë kushtetuese të pakushtëzuar për t'iu drejtuar kësaj Gjykate dhe nuk mund të ketë diskrecion më të gjerë se Avokati i Popullit, të cilit ligji organik dhe jurisprudenca e Gjykatës Kushtetuese i ka dhënë mundësinë e paraqitjes së një kërkesë për shfuqizimin e një ligji, pas shqyrtimit nga ky institucion të kërkesave të individëve për shkelje të të drejtave të tyre kushtetuese nga zbatimi i tij.

10. SHKSH nuk legjitimohet të vërë në lëvizje Gjykatën Kushtetuese, pasi nuk parashtron asnjë argument mbi të drejtën e kësaj shoqate për të ngritur pretendime për shfuqizimin e ligjit.

ii) Në lidhje me themelin e çështjes:

11. Pretendimi i kërkuësve se ligji cenon parimin e sigurisë juridike, në vështrim të neneve 4, 41, 42 dhe 132 të Kushtetutës, është i pabazuar, pasi asnjë nga këto norma kushtetuese nuk ka qasje të drejtpërdrejtë me ligjin e miratuar nga Kuvendi. Ligji i referohet një numri të përcaktuar vendimesh të KKKP-ve, të cilat kanë shkelje ligjore dhe, si të tilla, duhen korrigjuar.

12. Përfshirja e institutit të rishikimit, si një mjet i përshtatshëm, i njohur dhe i perceptueshëm sipas rregullimeve të KPC-së, jo vetëm nuk bie ndesh me asnjë nen të Kushtetutës ose vendimin e Gjykatës Kushtetuese, por është në koherencë të plotë me to.

iii) Në lidhje me kërkesën për pezullimin e ligjit:

13. Kërkuësit nuk japin asnjë argument mbështetës për pezullimin e ligjit objekt kundërshtimi, i cili në të vërtetë nuk shkakton asnjë pasojë për interesat shtetërorë, shoqërorë apo interesave të ligjshëm të individëve dhe, për rrjedhojë, nuk ka vend marrja e masës së pezullimit.

B. Subjekti i interesuar, Këshilli i Ministrave, ka parashtruar këto prapësime:

i) Në lidhje me legjitimitimin e kërkuësve:

14. SHKSH-ja nuk parashtron në kërkesë asnjë argument për të provuar ekzistencën e interesit të drejtpërdrejtë në çështjen objekt gjykimi, interes i cili është cenuar si rezultat i zbatimit të normave të ligjit objekt kundërshtimi. Edhe baza kushtetuese e kërkesës, neni 134, pika “g” është referencë e gabuar.

15. Interesi i KSHH-së në çështjen objekt gjykimi nuk duhet parë i lidhur me objektin e veprimtarisë së kësaj shoqate, por me të drejtën e shkelur si pasojë e antikushtetutshmërisë në përmajtje të normës juridike të kundërshtuar. Interesi i KSHH-së duhet të provohet rast pas rasti, duke evidentuar edhe masën e cenimit, pra dëmin real apo potencial.

ii) *Në lidhje me themelin e çështjes:*

16. Pretendimi i kërkuar për cenimin e parimit të sigurisë juridike dhe, për rrjedhojë, edhe të pritshmërive të ligjshme, është i pabazuar, pasi ky parim nuk mund të prevalojë në çdo rast dhe se interesi publik merr përparësi.

17. Është gjithashtu i pabazuar edhe pretendimi i kërkuar se ligji cenon parimin e ndarjes së pushteteve, pasi ligji e ndan juridiksionin gjyqësor nga ai rishikues i AKKP-së dhe nuk lë shteg për mbivendosje ose cenim të ndarjes së pushteteve, për faktin se vendimi i AKKP-së nuk përbën titull ekzekutiv pa ezaurimin e së drejtës së ankimit gjyqësor nga subjektet e interesuara.

18. Ligji respekton saktësisht dhe korrektësisht të gjitha konstatimet juridike të vendimit nr.27, datë 26.5.2010 të Gjykatës Kushtetuese. Ky vendim nuk ka përjashtuar në mënyrë kategorike mundësinë e rishikimit të vendimeve të ish-KKKP-ve.

19. Ligji nuk cenon të drejtën për një proces të rregullt ligjor. Çështjet e njohjes, të kthimit dhe të kompensimit të pronës janë trajtuar nga ligjvënësi si jashtë juridiksionit gjyqësor, por brenda fushës së veprimit të organeve administrative ose atyre *quasi* gjyqësore, pasi këto të fundit kanë të gjitha mundësitë ligjore dhe institucionale për hetimin dhe verifikimin e plotë administrativ gjatë procedurës për nxjerrjen e akteve administrative për pronësinë.

C. Subjekti i interesuar, deputeti Enkelejd Alibeaj ka prapësuar pretendimet e SHKSH-së, KSHH-së në mënyrë të përmbledhur, si vijon:

20. Ligji i ri respekton parimin e sigurisë juridike si në aspektin formal, ashtu dhe në atë material. Procesi i rishikimit nuk cenon pritshmëritë e ligjshme të qytetarëve, të cilat në një shtet ligjor mbrojnë të drejtat e ligjshme dhe jo ato të paligjshme.

21. Gjithashtu, ligji kërkon ekzistencën e shkaqeve dhe arsyeve objektive, të parashikuara në mënyrë shteruese në të, për fillimin e procesit të rishikimit, duke shmangur mundësinë e kërimit të rishikimit bazuar thjesht në pakënaqësitë mbi përmbajtjen e vendimit. Parashikimi nga ligji i mundësisë së rishikimit me anë të një kërkesë nga subjektet e parashikuara nga ligji dhe jo kryesisht nga drejtori i AKKP-së, detajimi i rregullave, procedurave dhe afateve të qarta për rishikimin, eviton çdo premisë për arbitraritet.

22. *Subjekti i interesuar, Avokatura e Shtetit, ka prapësuar:*

23. Ligji parashikon kritere objektive rishikimi dhe një procedurë që mishëron analogjinë me “gjënë e gjykuar”, si në rastin e vendimeve gjyqësore. Shkaqet e rishikimit janë të përligjura për situata shumë specifike dhe vetëm në raste thelbësore kundrejt arritjes së barrës së provës në mbështetje të kërkesës për rishikim nga kërkuarësi.

24. Ligjvënësi, për rregullimin e disa situatave specifike të diktuar nga realiteti, ka ndjekur interesin publik duke synuar vënien e drejtësisë sociale, të cilën e ka balancuar me parashikimin e një procedure transparente.

IV

25. Gjykata Kushtetuese (Gjykata) në datë 1.3.2011 shqyrtoi kërkesën për pezullimin e ligjit objekt kundërshtimi. Me qëllim parandalimin e pasojave të pariparueshme që mund t’u vijnë të drejtave dhe lirive themelore të individit, në mbështetje të nenit 45 të ligjit nr.8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, vendosi pezullimin e zbatimit të neneve 2, 3, 5 të ligjit nr.10 308, datë 22.7.2010 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.9235 datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, i ndryshuar”, deri në dhënien e vendimit përfundimtar të saj.

Lidhur me legjitimitimin e kërkuarve

26. Gjykata, përpara se të marrë në shqyrtim pretendimet e kërkuarve dhe prapësimet përkatëse të subjekteve të interesuara, vlerëson të shprehet në lidhje me pretendimin e përfaqësuesve të Kuvendit dhe Këshillit të Ministrave se kërkuarësi nuk legjitimohen të vënë në lëvizje këtë gjykim kushtetues.

27. Çështjen e legjitimitetit, Gjykata e ka vlerësuar si një ndër aspektet kryesore që lidhen me inicimin e një procesi kushtetues. Në funksion të legjitimitetit *ratione personae*, Gjykata ka konsoliduar qëndrimin e saj lidhur me rrethin e subjekteve që përfshihen në “*organizata të tjera*” të parashikuara në nenin 134, pika 1, shkronja “f” të Kushtetutës, duke përfshirë organizatat politike (neni 131, shkronja “d”), etnike, kulturore, fetare, gjuhësore (neni 20/2), sindikale (neni 50), shoqërore, ekonomike, tregtare (neni 61/4) dhe të tjera (neni 9/2). Pra, Kushtetuta e ka lënë të hapur kuptimin që i duhet dhënë termit “organizatë” edhe për grupime me qëllime të tjera të organizimit të individëve, me kushtin që organizimi, programet dhe veprimtaria e tyre të përputhen me parimet demokratike të shtetit të së drejtës.

28. Gjithashtu, në vështrim të nenit 134, pika 2 të Kushtetutës, shoqatat (organizata të tjera) janë subjekte që ushtrojnë në mënyrë të kushtëzuar të drejtën për të iniciuar gjykime të kontrollit të kushtetutshmërisë së normës, duke pasur legjitimitet kushtetues vetëm për çështjet që lidhen me interesat e tyre. Në këtë kuptim, ato duhet të provojnë lidhjen e drejtpërdrejtë midis misionit për të cilin janë krijuar apo veprimtarisë që ato kryejnë dhe pasojave që rrjedhin nga dispozitat, që kërkojnë të shpallen si të papajtueshme me *Kushtetutën (shih vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr.9, datë 19.3.2008; nr.17, datë 25.7.2008; nr.4, datë 12.2.2010; nr.9, datë 23.3.2010, nr.4, datë 23.2.2011)*.

29. Gjykata është shprehur se vlerësimi nëse një organizatë ka ose jo mjaftueshëm interes, bëhet rast pas rasti, në varësi të rrethanave të çdo çështje të veçantë. Organizata që vë në lëvizje Gjykatën duhet të provojë se në çfarë mënyre ajo mund të preket në një aspekt të situatës së saj, pra duhet të provojë lidhjen e drejtpërdrejtë dhe të individualizuar që ekziston midis situatës së saj dhe normës që kundërshton. Interesi për të vepruar duhet të jetë i sigurt, i drejtpërdrejtë dhe vetjak. Ky interes konsiston tek e drejta e shkelur, tek dëmi real ose potencial dhe jo te premisat teorike mbi antikushtetutshmërinë e normës që ka sjellë këtë cenim të interesit (*shih vendimet nr.16, datë 25.7.2008; nr.4, datë 23.2.2011*). Vetëm fakti që dispozitat e kundërshtuara mund të kenë ose kanë patur një efekt çfarëdo mbi kërkuesin, nuk është i mjaftueshëm për të përcaktuar nëse ai legjitimohet në paraqitjen e kërkesës, por është e nevojshme të provohet se dispozita e kundërshtuar rregullon marrëdhënie që janë qëllimi i veprimtarisë së kërkuesit, sipas përcaktimeve të bëra në Kushtetutë, në ligje ose, në rastin e subjekteve të së drejtës private, në statut (*shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.31, datë 18.6.2010*).

30. Gjykata konstaton se SHKSH-ja është regjistruar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë, më datë 26.10.2010, si person juridik – shoqatë. Sipas aktit të themelimit dhe statutit të datës 10.3.2010, SHKSH-ja është një organizatë joqeveritare dhe jofitimprurëse, e cila synon mbrojtjen e të drejtave të pronarëve të shpronësuar padrejtësisht, mbrojtjen e të drejtës së pronësisë dhe zgjerimin e saj, si dhe përfaqëson interesat e pronarëve përpara shtetit dhe organizmave kombëtare dhe ndërkombëtare, nxit zhvillimin e të drejtës së pronësisë dhe merr pjesë aktive në përpunimin dhe përmirësimin e legjislacionit civil, ekonomik dhe financiar.

31. Gjykata konstaton se KSHH-ja është regjistruar si person juridik në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë në datën 19.7.2002 dhe sipas aktit të themelimit dhe statutit (neni 2, pika 4) është një organizatë jofitimprurëse, e cila, midis të tjerash, synon përsosjen e mëtejshme të legjislacionit vendas, sidomos të dispozitave që garantojnë të drejtat dhe liritë themelore të shtetasve.

32. Kërkuesit pretendojnë shfuqizimin e ligjit nr.10 308, datë 22.7.2010 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin pronës”, i ndryshuar”, i cili ka për objekt rregullimin e çështjeve të pronësisë që kanë lindur si rezultat i shpronësimeve, shtetëzimeve ose konfiskimeve, autoritetet përgjegjëse për zbatimin e procedurave për njohjen, kthimin dhe kompensimin e pronave, kompetencat e tyre, si dhe afatet ligjore për plotësimin e këtij detyrimi.

33. Nga sa më sipër, Gjykata vlerëson se bazuar në statutin dhe aktin e themelimit të

kërkuesve, provohet lidhja e drejtpërdrejtë midis misionit për të cilin ata janë krijuar dhe çështjes kushtetuese të pretenduar prej tyre dhe pasojave që rrjedhin nga dispozitat e ligjit, objekt shqyrtimi, që kërkojnë të shpallen si të papajtueshme me Kushtetutën. Në këto rrethana, Gjykata vlerëson se kërkuesit legjitimohen për vënien në lëvizje të këtij gjykimi kushtetues, pasi provojnë dhe interesin e tyre për të vepruar i cili është i sigurt, i drejtpërdrejtë dhe vetjak, dhe për rrjedhojë pretendimi i përfaqësuesve të subjekteve të interesuara, Kuvendi i Shqipërisë dhe Këshilli i Ministrave, është i pabazuar.

VI

Për pretendimin e cenimit të parimit të sigurisë juridike në lidhje me të drejtën e pronës

34. Kërkuesit kanë pretenduar, midis të tjerash, se ligji i kundërshtuar cenon parimin e sigurisë juridike, duke arsyetuar se, në thelb, ky ligj cenon të drejtat e fituara ligjërisht.

35. Gjykata ka vlerësuar se siguria juridike, mbrojtja e të drejtave të fituara, si dhe e pritshmërive të ligjshme, si standarde kushtetuese të trajtuara vazhdimisht nga jurisprudenca kushtetuese, përbëjnë elemente të parimit të shtetit të së drejtës, të sanksionuar në nenin 4 të Kushtetutës. Parimi i sigurisë juridike përfshin, krahas qartësisë, kuptueshmërisë dhe qëndrueshmërisë së sistemit normativ, edhe besimin tek sistemi juridik, pa marrë përsipër garantimin e çdo pritshmërie për mosndryshim të një situatë të favorshme ligjore. Besueshmëria ka të bëjë me bindjen e individit se nuk duhet të shqetësohet vazhdimisht ose të jetojë me frikë për ndryshueshmërinë dhe pasojat negative të akteve juridike, të cilat mund të cenojnë jetën e tij private ose profesionale dhe të përkeqësojnë një gjendje të vendosur me akte të mëparshme. Rregullimet ligjore që kanë të bëjnë me të drejtat e shtetasve duhet të kenë qëndrueshmëri të mjaftueshme që siguron vijimësinë e tyre. Si rregull, nuk mund të mohohen interesat dhe pritshmëritë të ligjshme të qytetarëve nga ndryshimet në legjislacion dhe shteti duhet të synojë të ndryshojë një situatë të rregulluar më parë vetëm nëse ndryshimi sjell pasoja pozitive, konkretisht trajtim më të mirë financiar për subjektet përfituese. Sanksionimi i të drejtave dhe lirive të njeriut të pranuar në Kushtetutë dhe shoqërimi me masat për vënien e tyre në jetë duhet të synojnë përmirësimin dhe rritjen e standardeve të të drejtave (*shih vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr.34, datë 20.12.2005; nr.9, datë 26.2.2007; nr.4, datë 12.2.2010, nr.24, datë 12.11.2008; nr. 31, datë 18.6.2010*).

36. Gjykata, në referim edhe të jurisprudencës së Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ), ka theksuar se siguria juridike presupozon respektimin e parimit të gjësë së gjykuar, që garanton se asnjë palë nuk ka të drejtë të kërkojë rigjykimin e një çështjeje që është zgjidhur me vendim të formës së prerë (*shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.27, datë 26.5.2010*). Përgjatë nga ky rregull janë procedurat e parashikuara në Kodet e Procedurës Civile dhe të Procedurës Penale mbi rishikimin e vendimeve të formës së prerë.

37. Gjykata ka vlerësuar se Kuvendi, si organ ligjvënës, ka të drejtë të zbatojë apo konkretizojë politika të caktuara për përmirësimin e qeverisjes dhe zhvillimin e vendit në tërësi, apo t'u përgjigjet prioritetëve apo problemeve të ndryshme të vendit. Megjithatë, ligjet apo dispozitat të veçanta të tyre, të miratuara nga ligjvënësi për këtë qëllim, nuk duhet të vijnë në kundërshtim me normat e Kushtetutës (*shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.29, datë 31.5.2010*).

38. Në vlerësimin e kushtetutshmërisë së ligjeve, Gjykata nisat nga prezumimi i pajtueshmërisë së tyre me Kushtetutën. Kjo do të thotë se, lidhur me antikushtetutshmërinë e pretenduar, duhet të parashtrihen argumente bindëse për t'i dhënë mundësi kësaj Gjykate të vlerësojë nëse zgjidhjet ligjore të zbatuara shkelin normat dhe vlerat kushtetuese. Në këtë kuptim roli dhe funksionimi i Gjykatës Kushtetuese, është që në përputhje me parimin e proporcionalitetit të verifikojë nëse mjeti i zgjedhur nga legjislatori është më i përshtatshmi për të garantuar sigurinë juridike për të drejtën themelore siç është e drejta e pronës.

39. Në kuadrin e respektimit të parimit të sigurisë juridike, Gjykata vlerëson paraprakisht

nëse ligji i kundërshtuar ka shtuar kritere ose procedura të reja për zbatim nga AKKP-ja, të cilat vijnë në kundërshtim me parimin e sigurisë juridike.

40. Ligji objekt shqyrtimi, në nenin 3, parashikon kompetencën e organit administrativ të AKKP-së, për të vendosur në lidhje me rishikimin e vendimeve të mëparshme të komisioneve të kthimit dhe kompensimit të pronave, kur pretendohet nga persona të tretë se janë cenuar në të drejtën e tyre, në rastet e mëposhtme:

“a) zbulohen rrethana të reja apo akte të reja shkresore që kanë rëndësi për çështjen, të cilat nuk mund të dihen gjatë shqyrtimit të kërkesës për njohje, kthim apo kompensim të pronës;

b) vërtetohet se aktet shkresore, në bazë të të cilave është dhënë vendimi, të kenë qenë apo të jenë deklaruar më pas të pavërteta me vendim gjyqësor të formës së prerë;

c) vërtetohet se aktet shkresore, në bazë të të cilit është dhënë vendimi, të jenë lëshuar nga zyrtarë të dënuar penalisht për lëshimin e tyre;

d) vendimi përmban një gabim material në fakt ose në ligj, bazuar në faktet e administruara në dosje gjatë kohës së shqyrtimit të kërkesës për njohje, kthim apo kompensim të pronës;

e) zyrtarët që kanë marrë pjesë në dhënien e vendimit kanë kryer vepra të dënueshme penalisht, të cilat kanë ndikuar në marrjen e vendimit;

f) vendimi është i bazuar në një vendim gjyqësor ose akt të një organi tjetër, që ka ndikuar në marrjen e vendimit, dhe që më pas është prishur/ndryshuar.”

41. Legjislacioni që rregullon procesin e kthimit dhe kompensimit të pronave, në të gjithë historikun e tij në Republikën e Shqipërisë, i ka njohur palëve private të drejtën e ankimit ndaj një vendimi të organit shtetëror, i cili refuzonte njohjen, kthimin apo kompensimin e pronës si në rrugë administrative, ashtu edhe në rrugë gjyqësore. Nga ana tjetër, vendimet që njohin, kthejnë apo kompensojnë pronën në vite, të cilat kanë marrë formë të prerë si në rastet kur nuk janë ankimuar në formën dhe afatin që përcaktonte ligji i kohës, apo si pasojë e një vendimi gjyqësor përfundimtar, nuk mund të kenë pasoja për të tretët, pasi këta të fundit nuk kanë qenë palë në proces.

42. Gjykata ka theksuar se: Në kushtet kur një person vinte në lëvizje me kërkesë KKKP-në, kjo kërkesë ishte e barazvlefshme si të ishte bërë para gjykatës dhe vendimi i KKKP-së ishte në gjendje që të krijonte te individit të njëjtën pritshmëri që krijon një vendim gjyqësor i cili njeh individit pronësinë mbi një send. Në këtë përfundim ka arritur edhe Gjykata Europiane e të Drejtave të Njeriut në çështjen *Viasu kundër Rumanisë; Ramadhi, apo Hamzaraj; kundër Shqipërisë*, duke barazuar vendimin e KKKP-së me një vendim gjyqësor i cili krijon pritshmërinë e ligjshme të individit se ose do të vihet në posedim të pronës ose do të dëmshpërblehet. (*shih vendim e Gjykatës Kushtetuese nr.27, datë 26.5.2010*).

43. Gjykata konstaton se neni 2 (që shton nenin 15, paragrafi i parë i shkronjës “b” të ligjit nr.9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronave”, të ndryshuar), neni 3 (që shton nenet 16/1; 16/2;16/3; 16/4; 16/5; 16/6 dhe 16/7 të ligjit nr.9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”) dhe neni 5 përcaktojnë se çdo subjekt i shpronësuar, personat juridikë publikë që sipas ligjit të kohës nuk i nënshtroheshin njohjes, kthimit, kompensimit ose Avokatura e Shtetit, kur pretendojnë se ekzistojnë shkaqet e rishikimit sipas nenit 16/1, kanë të drejtë që brenda 45 ditëve nga marrja dijeni për shkakun e rishikimit (afat ky që për Avokaturën e Shtetit është jo më vonë se 5 vjet nga dita kur ka lindur shkakun i rishikimit, neni 16/4) të paraqesin kërkesë për rishikim në AKKP kundër vendimeve të ish-zyrave rajonale të AKKP-së në qarqe, të ish KKKP-ve, si dhe ish komisioneve të rretheve dhe bashkive për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve. Ligji kërkon që vendimet për të cilat kërkohet rishikimi nuk duhet të jenë duke u shqyrtuar në themel në gjykatë, ose për to gjykata nuk ka dhënë një vendim të formës së prerë (neni (16/2). Me përfundimin e procedurave të rishikimit, Drejtori i AKKP-së, brenda afatit 60-ditor, vendos, sipas rastit, lënien në fuqi të vendimit të rishikuar, ose shfuqizimin e këtij vendimi, ose shfuqizimin dhe zgjidhjen në themel të çështjes

(neni 16/7).

44. Drejtori i AKKP-së, midis të tjerash, shfuqizon vendimin e ish KKKP-ve, kompetencë kjo që në vendimin e mëparshëm të kësaj Gjykate, nr.27 datë 26.5.2010 për shfuqizimin e neneve 15 pika 1, gjerat “c”, “ç”, “d”, “dh”, dhe nenit 16 të ligjit nr.9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, të ndryshuar me ligjin nr.10 207, datë 23.12.2009, “Për disa ndryshime në ligjin nr.9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës” i ndryshuar, është konsideruar se përbën cenim të parimit të sigurisë juridike, pasi zbatimi nga një organ administrativ si AKKP-ja, i parimeve të revokimit dhe shfuqizimit të akteve të ish-KKKP-ve, që nuk janë akte tipike administrative të një organi tipik administrativ, është vlerësuar ndërhyrje e pajustificuar mbi të drejtat civile të shtetasve.

45. Në vlerësimin e Gjykatës, aplikimi në ligj i procedurës për rishikim të vendimeve të ish-KKKP-ve, të cilat nuk janë duke u shqyrtuar në themel në gjykatë apo për të cilat gjykata nuk ka dhënë një vendim themeli të formës së prerë, çon në lindjen e një marrëdhënieje të re midis individëve, të cilëve e drejta e pronësisë u ishte njohur apo kthyer me vendim të formës së prerë të ish KKKP-ve, por që potencialisht mund të zhvishen nga titulli i pronësisë si rezultat i shfuqizimit të këtyre vendimeve nga drejtori i AKKP-së, nga njëra anë dhe të gjitha subjekteve të tjera, duke përfshirë edhe Shtetin, nga ana tjetër.

46. Në vështrim të standardeve të mësipërme, Gjykata vlerëson se titujt e pronësisë të fituar me anë të këtyre vendimeve të ish KKKP-ve nuk mund të anulohen apo shfuqizohen *iure imperi*, pra në mënyrë të njëanshme, me anën e vendimeve administrative të nxjerra nga autoritetet publike përkatëse, në rastin konkret të drejtorit të AKKP-së. Ushtrimi i një kompetence të tillë shfuqizuese krijon një gjendje pasigurie juridike, e cila nuk mund të korrigjohet me zgjidhje që imponojnë veprime po aq të pasigurta, të cilat nuk garantojnë kthimin në ligjshmëri. Vendimet e ish KKKP-ve, nëse nuk janë ankumuar brenda afateve ligjore, janë vlerësuar si vendime të formës së prerë dhe, për rrjedhojë, të ekzekutueshëm dhe nuk mund të vihen në diskutim as nga palët që kanë marrë pjesë në proces, dhe as nga organet shtetërore, të çfarëdo natyre qofshin.

47. Si përfundim, Gjykata arrin në përfundimin se ligji, objekt kundërshtimi, cenon parimin e sigurisë juridike për të drejtën e pronës.

Lidhur me pretendimin për cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor, të garantuar nga neni 42 i Kushtetutës

48. Kërkesit kanë pretenduar se ligji nr.10 308 cenon parimin e ndarjes së pushteteve, pasi ligji autorizon AKKP-në të shqyrtojë apo rishqyrtojë çështje që mund të ishin objekt shqyrtimi vetëm nga gjykatat e sistemit të zakonshëm. Në kuptim të nenit 141/1 të Kushtetutës dhe dispozitave të KPC-së, të drejtën e rishikimit të çështjeve në rrugë gjyqësore e ka vetëm Gjykata e Lartë.

49. Gjykata e vlerëson këtë pretendim në lidhje me të drejtën për një proces të rregullt ligjor, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës. E drejta për t’iu drejtuar gjykatës është një nga aspektet e së drejtës për gjykim, e sanksionuar në nenin 42 të Kushtetutës. Kjo e drejtë kushtetuese, ndër të tjera, ka për qëllim të garantojë shtetasit nga çdo veprim që u shkakton cenim të të drejtave të tyre, pa përjashtuar rastet kur cenimi vjen nga ndonjë akt i administratës shtetërore. Shteti i së drejtës presupozon që çdo ndërhyrje e autoriteteve ekzekutive në të drejtat e individit apo të personave juridikë, duhet të jetë objekt i një kontrolli efektiv nga një organ që ofron garantimin e pavarësisë dhe paanësisë gjatë procesit të shqyrtimit të procesit (*shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.10, datë 4.4.2007*). E drejta për t’iu drejtuar gjykatës (e drejta e aksesit), nënkupton të drejtën që ka çdo individ për të ngritur padi në një gjykatë që ka juridiksion të plotë për të zgjidhur çështjen (*shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.10, datë 11.5.2006*).

50. Në jurisprudencën e saj, Gjykata ka vlerësuar se në kuptim të nenit 135/1 të Kushtetutës, pushteti gjyqësor ushtrohet nga Gjykata e Lartë, si dhe nga gjykatat e apelit dhe gjykatat e shkallës së parë, të cilat krijohen me ligj. Ndërsa sipas nenit 36 të KPC-së, në juridiksionin e gjykatave hyjnë të gjitha mosmarrëveshjet civile dhe mosmarrëveshjet e tjera të

parashikuara në këtë Kod e në ligje të veçanta. Në vlerësimin e Gjykatës kjo do të thotë se, në aspektin kushtetues e ligjor, pushteti për dhënien e drejtësisë, domethënë pushteti për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, civile apo të tjera, u është dhënë gjykatave.

51. Gjykata konstaton se instituti i rishikimit, i sanksionuar nga ligji objekt kundërshtimi, parashikohet edhe nga normat procedurale civile dhe penale, si një mjet i jashtëzakonshëm ankimi (nenet 494 të KPC-së dhe 450 të KPP-së). Duke krahasuar përmbajtjen e nenit 16/1 të ligjit objekt kundërshtimi me atë të normave procedurale të mësipërme, Gjykata konstaton se ligjvënësi ka përfshirë në ligjin objekt kundërshtimi shkaqe/arsye të ngjashme për rishikimin e vendimeve të formës së prerë të ish KKKP-ve me ato të parashikuara nga dispozitat procedurale për rishikimin e vendimeve gjyqësore të formës së prerë.

52. Gjykata konstaton, gjithashtu, se ligji nr.10 308, datë 22.7.2010 i ka njohur drejtorit të AKKP-së kompetencën që, në përfundim të procedurave të rishikimit të vendimeve të formës së prerë të ish KKKP-ve mbi bazën e subjekteve të përcaktuara shprehimisht nga ligji, jo vetëm t'i shfuqizojë ato vendime, por, sipas rastit, të zgjidhë edhe çështjen në themel.

53. Në vështrim të standardeve të mësipërme, Gjykata rithekson se drejtori i AKKP-së është një organ monokratik në vartësi të Këshillit të Ministrave, dhe jo organ gjyqësor ose *quasi* gjyqësor, i cili mund të zbatojë parimet e shfuqizimit ose rishikimit të akteve të ish-KKKP-ve. Në këtë kuptim, Gjykata vlerëson se, ndryshe nga sa pretenduan subjektet e interesuara, statusi dhe parimet që zbaton ky organ, si aksesit, transparencë, vlerësimi objektiv i fakteve dhe provave, nuk i japin atij tiparet e organit *quasi* gjyqësor ose gjyqësor dhe as e legjitimojnë atë në ushtrimin e kompetencës gjyqësore të rishikimit të vendimeve të formës së prerë.

54. Gjykata vlerëson se Kushtetuta nuk e pengon një organ administrativ të njohë të drejtën e pronës së shtetasve, por për të kufizuar këtë të fundit përcakton si kushte interesin publik njëkohësisht dhe shpërblimin e drejtë (*neni 41 i Kushtetutës*). Ligji objekt kundërshtimi synon të ndreqë paligjshmëritë në procesin e njohjes e kthimit dhe jo shpronësimin apo kufizime të të drejtës së pronësisë që barazohet me shpronësimin.

55. Gjykata vlerëson se prona si një e drejtë themelore e njohur me Kushtetutë, me ligj dhe me vendim të ish-KKKP-ve, nuk mund të cenohet pa një proces të rregullt ligjor sipas përcaktimeve të nenit 42 të Kushtetutës. Në këtë vështrim, Gjykata vlerëson se vendimet e formës së prerë të ish- KKKP-ve nuk mund të anulohen apo shfuqizohen nga organe administrative.

56. Në përfundim, Gjykata arrin në konkluzionin se nenet 2, 3 dhe 5 të ligjit objekt kundërshtimi bien ndesh me nenet 4, 41 dhe 42 të Kushtetutës, si dhe me nenin 6/1 të KEDNJ-së dhe nenin 1 të Protokollit nr.1 të saj dhe, si të tilla, duhen shfuqizuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, duke u bazuar në nenet 131, shkronja “a” e Kushtetutës, si dhe në nenet 45, 71 dhe 72 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Shfuqizimin, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, të neneve 2, 3 dhe 5 të ligjit nr.10 308, datë 22.7.2010 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, i ndryshuar”.

- Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Bashkim Dedja (kryetar), Vladimir Kristo, Sokol Berberi, Sokol Sadushi, Petrit Plloçi.

Anëtarë kundër: Xheziar Zaganjori, Vitore Tusha, Admir Thanza.